

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Fotočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XVI.

Celovec, petek, 6. januar 1961

Štev. 1 (973)

Naše naloge v novem letu Napovedi in načrti za novo leto:

»Ureditev manjšinskih vprašanj je mogoča samo v vzdušju medsebojnega zaupanja. Gospodarski razvoj Koroške je z mirom v deželi tesno povezan. Če se nam posreči, v bodočem letu rešiti še odprta vprašanja, doprinašamo tukaj, na stikališču treh kultur in treh narodnosti, dragocen prispevek k združenju Evrope!«

Te načelne ugotovitve v svojem govoru preko radia na deželane na predvečer novega leta je deželni glavar Wedenig povezal z današnjim mednarodnim in zlasti notranje-državnim položajem s posebnim ozirom na koroške politične, kulturne in gospodarske razmere.

Koroški Slovenci to izjavo pozdravljamo, ker od nekdaj v taki luči gledamo naše vprašanje, ki ne sme biti odtrgano od mednarodnega dogajanja niti ne od vsakodnevnih družbenih stvarnosti v državi in deželi. Nobenega dvoma namreč ni, da spada nacionalno vprašanje med tiste strani sodobne politične stvarnosti, v katerih se utegnejo v navadni, vsakdanji življenjski praksi najbolj izmaličiti pojmi o demokraciji in enakopravnosti. Dogodki v Afriki, zlasti v Alžiriji in še marsikje zgovorno potrjujejo to dejstvo in akcija naše države pred OZN za južnotirolsko manjšino je usmerila svetovno pozornost tudi na klasično manjšinsko problematiko srednje Evrope. Način, kako je ta najvišji svetovni politični forum odločil v tem vprašanju, je le potrdilo več za to resnico. Tembolj važno je zato za manjšino, da se jasno zaveda svojega mesta v svetovnem dogajanju in v odnosu do države in do lastne stvarnosti.

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta zato na svojem prvem zasedanju v tem letu po temeljiti presoji mednarodnega položaja, družbenega dogajanja v državi in naše domače slovenske stvarnosti na Koroškem tudi določila jasne smernice in naloge za novo leto 1961.

V našem gledanju na družbene pojave in našo stvarnost se vse preveč zožujemo le na eno samo stran našega narodnega življenja — na narodnostno vprašanje. To je sicer razumljivo, ker to vprašanje najbolj boleče občutimo, medtem ko gredo važni družbeni pojavi mimo razvojnih možnosti našega ljudstva, ki čestokrat stoji ob strani svetovnega in tudi državnega dogajanja in ga v svoji zaključnosti in izoliranosti ne more več dohajati ne s svojo gospodarsko in socialno primitivnostjo in največkrat kajpada tudi ne s svojo zavestjo.

Zato bo v novem letu potreben odločen, zavesten korak naprej pri našem prizadevanju za vključitev v vsesplošno dogajanje in ustvarjanje v državi in družbi. Pri tem nam ne bodo le letošnje kmečkozbovske volitve, ki bodo terjale zlasti od našega kmečkega prebivalstva jasno opredelitev in močno aktivnost, marveč še mnogi drugi pojavi, kot porast neonacističnih sil, ki ogrožajo demokratični razvoj naše države, strah vzbujajoča moč kapitalističnih industrialcev, ki poskušajo odvrniti vplivno soodločanje stranke delavskih množic v državi, izzivalno izstopanje skrajne desnice sploh, ki ogrožata socialni mir, stalno naraščanje cen, ki sprožila v nevarnost življenjsko raven delovnega človeka in kljub zvišanemu rentam v pre mnogih primerih celo življenjski obstoj malih ljudi, in ne nazadnje delovanje raznih militarističnih združenj in političnih avanturistov, ki ogrožajo nevtralnost Avstrije, nudijo priložnosti dovolj, da dokažemo svoje mesto na strani demokratičnih sil v državi.

Jasno pa, da bo tudi v novem letu pri našem delu in prizadevanju ena pglavitnih nalog borba za naše narodnostne pravice. Po novoletni poslanici deželnega glavarja in zlasti po pozitivnih razgovorih pri vladi na Dunaju v preteklem letu sploh kaže, da bo leto 1961 v tem pogledu važno. Če ne celo odločilno. V vsakem oziru pa je zlasti od nas odvisno, kako se bomo v lastnem okviru, pa tudi v državnem in splošnem družbenem okviru uveljavili kot živa aktivna narodnostna skupina. Pri tem ne mislim zgolj na tudi važno številčno uveljavljanje, ki govori edino v svojem pustum, kvantitativnem jeziku in ne zajame stoterih, tihih neznanih tragedij naših ljudi v današnjih dneh in v preteklosti, ki so kot posledice nenaravne šole, gospodarske in socialne odvisnosti in tudi dejan-

Splošna želja po ohranitvi svetovnega miru

Poglavarji držav in vodstva posameznih združenj so ob prehodu iz starega v novo leto po stari navadi objavili poslanice, v katerih izražajo svoje želje glede razvoja dogodkov doma in po svetu v letu, ki se je pravkar začelo. Posamezne izjave se v marsičem gotovo razlikujejo, vse pa imajo nekaj skupnega: izražajo splošno željo po ohranitvi miru v svetu.

Da začnemo s predsednikom najvišjega svetovnega foruma Frederickom Bolandom, ki predseduje letošnji Generalni skupščini Organizacije združenih narodov. Boland je mnenja, da bo leto 1961 kljub raznim nesoglasjem in nerešenim problemom leto miru, ker ni pričakovati, da bi ena ali druga stran tvegala resen spopad v času, ko obe strani razpolagata z nevarnim nuklearnim

orožjem. Vsekakor pa bi bilo naivno, če bi kdo računal z nenadnim koncem hladne vojne in s sprostitvijo obstoječe napetosti, marveč je treba predvidevati, da bo ostal položaj v svetu še dalj časa težak.

Pri nas v Avstriji sta za novo leto objavili posebne izjave obe vladni stranki — SPÖ in ÖVP. Obe poudarjata potrebo po sodelovanju ter objasnjujeta glavne probleme, ki jih bo treba reševati in rešiti v tem letu. V razliko od ÖVP je dala SPÖ v svoji izjavi precej prostora tudi vprašanjem mednarodne politike, kjer zahteva odstranitev zadnjih preostankov kolonializma in izraža upanje, da bo v evropskem merilu prišlo do ponovnega sodelovanja med »konservativnimi demokrati in socialnimi demokrati ob izključitvi nacionalističnih in ko-

munističnih strank», kar naj bi privedlo do uresničitve evropske gospodarske skupnosti.

Predsednik FLR Jugoslavije maršal Tito je v svoji novoletni poslanici poudaril, da se jugoslovanski narodi v dobrem razpoloženju poslavljajo od leta 1960, v katerem so delovni ljudje Jugoslavije dosegli tako lepe uspehe pri graditvi dežele in socializma. Vedno večji rezultati — je dejal — ki jih je Jugoslavija dosegla iz leta v leto, potrjujejo pravilnost poti, ki jo je izbrala, kakor tudi visoko zavednost delovnih ljudi Jugoslavije. V novo leto pa stopa Jugoslavija s polnim optimizmom, kljub ogromnim nalogam, ki jo čakajo v izpolnjevanju petletnega plana, »kajti izpolnitev tega načrta bo napravila našo deželo razvito v vsakem pogledu in zelo izboljšala življenjsko raven naših državljanov«. Glede mednarodnega položaja je Tito dejal, da je perspektiva glede mednarodnega dogajanja ne le nejasna, marveč vzbuja tudi veliko zaskrbljenost. »Toda tudi tu ne smemo izgubiti upanja, da bodo sile miru, ki so vsak dan številnejše in močnejše, vendarle preprečile najhujše in onemogočile silam vojne in nasilja, da bi pahnile svet v največjo katastrofo.«

Prav tako so bile tudi v drugih državah objavljene novoletne poslanice, v katerih so državni predsedniki presodili razvoj svetovnih in domačih dogodkov v preteklem letu ter izrazili željo, da bi novo leto prineslo izboljšanje mednarodnega položaja in da bi v novem letu mogli doseči nove uspehe na poti miroljubnega sožitja med narodi.

Ob plebiscitu v Alžiriji:

De Gaulle spet grozi z odstopom

da bi izsilil izid glasovanja v svoj prid

Grožnja z ostavko je v politiki sicer že stara navada, posebno v primerih, kjer dotični nima večine za seboj, kar pomeni, da je taka grožnja neke vrste pritisk, ki s pravo demokracijo nima ničesar skupnega. To se vidi tudi v primeru Francije, kjer se predsednik republike De Gaulle in predsednik vlade Debre poslužujeta grožnje z ostavko vedno takrat, ko se večina izreče proti njunim načrtom.

Tako je v Franciji tudi zdaj, ko so v teku zadnje priprave za nedeljski plebiscit v Alžiriji, proti kateremu so se izrekli tako številni krogi v Franciji sami kakor še posebej večina alžirskega ljudstva. Zato je De Gaulle začel dvomiti v uspešni izid plebiscita in se je v govoru na francosko ljudstvo zatekel k stari navadi: Če na plebiscitu 8. januarja njegova alžirska politika ne bo odobrena s pretežno večino, bo odstopil!

V Alžiriji pa so pristaši narodnoosvobodilnega gibanja na delu, da bi alžirsko ljudstvo plebiscit bojkotiralo in tako manifestiralo svojo zahtevo po popolni svobodi in neodvisnosti Alžircev.

Ameriško-kubanski odnosi so dosegli višek napetosti

Medtem ko se je v Varnostnem svetu začela razprava o kubanski pritožbi proti Ameriki, katero je Kuba obdolžila, da pripravlja invazijo na kubansko ozemlje, je ameriška vlada prekinila diplomatske odnose s Kubo. Ameriškim državljanom v Kubi, katerih število znaša več tisoč oseb, je vlada v Washingtonu priporočila, da zapustijo kubansko ozemlje.

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu

Vabilo na jubilejni

10. Slovenski ples

v petek, dne 20. januarja 1961 s pričetkom ob 20. uri

v prostorih Delavske zbornice v Celovcu

Za ples igrata:

plesni orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Bojana Adamiča;
zabavni ansambel narodnih viž »Zadovoljni Kranjci« s pevcema Branko Strgarjevo in Stanetom Lumbarjem.

Pevski solisti:

Ivo ROBIČ, Zagreb;
Senka VELENTANIC-Petrović, Beograd;
Marijana DERŽAJ, Ljubljana

Vstopnice: po 20 šil. v predprodaji pri krajevnih SPD, v knjigarni »Naša knjiga«, Celovec, Wulfengasse, in v Delavski zbornici; po 30 šil. pri večerni blagajni od 19. ure naprej.

Belgijska vlada pod vojaško stražo

sklepa ukrepe proti interesom delovnega ljudstva

Poročila o stavkovnem gibanju v Belgiji so si sicer precej nasprotna in vedo eni povedati, da val stavk že upada, medtem ko drugi pišejo o nadaljnji razširitvi stavkanja. Dejstvo pa je, da se je parlament le pod močno vojaško stražo sestal k zasedanju, da izglasa vladi zaupnico in jo tako podpre v njenih ukrepih proti delovnemu ljudstvu. Vlada sama se je iz strahu pred razjarjenimi množicami zatekla v varstvo bodoče žice.

V takih razmerah so potekali zadnji dnevi v Belgiji, v razmerah, ki jasno kažejo, da ukrepi vlade, s katerimi skuša posledice svoje zavožene kolonialne politike naprtiti delovnemu človeku, niso v interesu pretež-

ne večine belgijskega prebivalstva. Desetin stolisoči belgijskih delavcev so vladi odgovorili z odločno besedo — stavko, ki je zajela vsa večja mesta dežele in povzročila splošen zastoj v prometu in gospodarstvu.

Trenutno še ni mogoče ugotoviti, kako se bo končal spor med vlado in delavstvom. Da pa boj delavstva ni bil popolnoma zaman, izhaja že iz dejstva, da se tudi v vladnih krogih že kaže pripravljenost, da bi predvidene gospodarske reforme, znane pod imenom »načrt varčevanja«, ponovno proučili in jih po potrebi spremenili. Iz tega pa kočno sledi, da je tudi vlada uvidela, da ne more ukrepati proti volji delavstva in pretežne večine prebivalstva.

skega pritiska vzrok narodne brezbrzičnosti in nezavednosti velikega dela našega ljudstva, zato tudi ne more prikazati dejanskega stanja našega narodnostnega stanja, pač pa mislim na uveljavljanje na gospodarskem in kulturnem področju, zlasti tudi v posredovanju naših kulturnih dobrin sosednemu narodu. To bo brez dvoma vplivalo na izboljšanje medsebojnih odnosov in prispevalo k ustvaritvi vzdušja medsebojnega zaupanja kot pogoja za znosno ureditev perečega narodnostnega vprašanja in uresničitve člena 7 državne pogodbe v korist plodnega sožitja in mirnega razvoja v deželi.

Vse to pa bo moč doseči le, če bomo strum-

no strnjeni v svojih organizacijah in si mimo vseh osebnih razprtij in človeških nedostatkov prizadevali za uresničenje nakazanih nalog.

Kjer gre za narodnostna vprašanja, pa moramo biti vsi koroški Slovenci brez razlike političnega gledanja še bolj enotni, da ne bodo naše življenjske zahteve napačno ocenjevali kot politikantsko licitiranje dveh skupin, marveč kot resničen odraz naših skupnih narodnostnih težnj in skrbi v borbi za življenjski obstoj in enakopravnost našega ljudstva na Koroškem.

Dr. Franci Zwitter

Za dobre odnose z Avstrijo

(„NAŠI RAZGLEDI“, LJUBLJANA, 24/1960)

Odnosaji med mejakoma Avstrijo in Jugoslavijo postajajo vse bolj odnosi med sosedoma. Ni potrebno znova naštevati dolge vrste naravnih, zemljepisnih, gospodarskih, kulturnih, političnih, človeških pogojev, ki nalagajo takšno razmerje tako državam kot njenim posameznim državljanom. Nesorazmerja med naravno potrebo in dejansko prakso medsebojnih odnosov, ki smo jih že morali ugotavljati, opozarjajo, da tudi sožitja med Avstrijo in Jugoslavijo nikakor ni mogoče brez škode prepuščati nekakemu avtomatizmu. Odgovorne politične sile v obeh državah so dolžne zavestno in z dobro voljo izbirati in krepiti liste faktorjev, ki pospešujejo to sožitje, obenem pa osamiti in z gledišča sodobnih potreb onemogočiti pred javnostjo zagovornike starih pojmovanj, ki zavirajo reševanje odprtih vprašanj in napredek raznih oblik sodelovanja. Tretje poti, ki bi skušala dejanske probleme preprosto utajiti ali jih z rokohitrskimi prijemi spraviti s sveta, ni.

Stiki vodilnih državnikov Avstrije in Jugoslavije, pomladni obisk zunanjega ministra Kreislega v Beogradu in jesenski obisk državnega sekretarja Popovića na Dunaju so potrdili težnjo po nadaljnjih pozitivnih dosežkih. Med temi dosežki ne gre samo za tako razveseljiva dejstva, kot so močno povečanje trgovske menjave, uveljavitev Reke kot najpomembnejšega pristanišča za Avstrijo, ureditev starih ferjatev, sklenitev finančnih dogovorov, okrepitev kulturnega sodelovanja, uveljavljanje skupnih pogledov v mednarodni politiki in še za druga, katerih veliki pomen je razmeroma lahko izmeriti in oceniti. Gre tudi za dosežke, katerih učinek se kaže in se še bo kazal pri pospeševanju rasti teže merljivega, a izredno pomembnega tkiva medsebojnega spoštovanja in razumevanja in končno tudi zaupanja. Letošnji začetek malega obmejneg prometa vzdolž cele avstrijsko-jugoslovske meje daje prebivalstvu na fizičnem stičišču obeh držav veliko vlogo posrednika, daje mu prilžnost, da v praksi pokaže, da ravno obmejno prebivalstvo zaradi skupnih koristi in sorodnih teženj načne neprodušnih pregraj, za katerimi bi se umetno gojil napredu sovražni duh namišljenega obmejnega brambovstva, združenege z nacionalističnim preziranjem sosednjega naroda, njegovega jezika, kulture, politične enakopravnosti itd. Tukaj se ustvarja stalna, dejala bi neposredna diplomacija ljudstva, diplomacija, ki se zaradi dosežkov splošnega političnega razvoja obeh držav v zadnjih dveh desetletjih ujema z uradno politiko. V sklopu pospeševanja posebne, pozitivne vloge obmejneg prebivalstva lahko postane pomemben tudi dosežek, da je avstrijska vlada v času med obema obiskoma pokazala namero, da bi dejansko priznala manjšinskemu prebivalstvu (za zdaj slovenskemu na Koroškem) značaj subjekta pri urejanju narodnostnih vprašanj na ozemlju, na katero se nanašajo posebne določbe državne pogodbe. Prav v tej nameri sta se lahko ujeli tudi stališči obeh vladnih delegacij, kar je prišlo najočitneje do izraza v uradnem sporočilu o pogovorih, v katerem sta odstavek o manjšinah obe delegaciji formulirali skupno, medtem ko sta še spomladi storili to ločeno, vsaka zase.

Za ilustracijo naj povzamemo komentar, ki ga je ob obisku tov. Popovića objavil znani The New York Times; list opozarja na velike možnosti gospodarskega sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo, poudarja zlasti nujnost, da Avstrija izrabi doslej zanemarjene gospodarske in tudi politične prilžnosti, ki se ji ponujajo, in v svoji politiki končno vendarle upošteva dejstvo, da ima njen sosed Jugoslavija danes v mednarodnem gospodarstvu in politiki čisto drugačen položaj in pomen, kot je to bilo nekoč. Po drugi strani opozarja list na politični interes Jugoslavije za tesnejše sodelovanje z Avstrijo kot nevtralnno državo. Dvomi pa, da bi se „zakon iz potrebe“ med Dunajem in Beogradom lahko spremenil v resničen sporazum in to „zaradi psiholoških ovir, ki močno obremenjujejo vzajemni stališči Dunaja in Beograda“. — Takšno mnenje ameriškega lista je vsakakor simptomatično in izraz dejstva, da v

Nerazveseljivo „darilo“ za novo leto:

Naraščanje cen brez povišanja zaslužkov

Še ni dolgo tega, ko so se v zvezi z reformo rent povišale cene pri tobačnih izdelkih in pri vrsti alkoholnih pijač, pa smo ob prehodu v novo leto doživeli nadaljnje prav malo razveseljivo presenečenje: kruh se je podražil, žemlje so se podražile, moka se je podražila, bencin se je podražil...

Tako bi lahko naštevati, toda vse to so le podražitve, ki so bile uradno sklenjene, ki se torej odvijajo v točno določenih mejah. Še bolj občutno pa bodo nas odnoso našo denarnico prizadele tiste „tiste“ podražitve, ki niso bile sklenjene na pristojnem uradnem mestu, marveč jih bodo narekovali in določili podjetniki sami, ker ne bodo dopustili, da bi zvišanje raznih pristojbin ostalo brez vpliva na podrobne cene raznega blaga.

Podražitve, ki bodo nujno izzvale tak razvoj, so bile sklenjene pri tarifah za osebni in blagovni promet na železnici in avtobusih, pri davku na prevoznino in pri pogonskem kurivu. Če se je na primer cena pri kruhu zvišala „samo“ za 30 do 40 grošev za kg, potem je podražitev pri železniških in avtobusnih tarifah naravnost velikanska, saj znaša 25 do 30 odstotkov. In vse te odstotke bo treba nekje vkalkulirati, toda gotovo ne pri masnih zasluhkih podjetnikov, marveč po stari navadi pri cenah, ki jih mora plačevati potrošnik. Torej brez sposobnosti prerokovanja lahko napovemo, da bo val podražitev prej ali slej zajel tudi vse druge predmete široke potrošnje, z drugimi besedami: življenjski stroški se bodo zvišali, kar bo imelo za posledico, da bo vrednost šilinga praktično padla.

Na drugi strani so bile sicer sklenjene nekatere izboljšave zlasti za rentnike, toda tistih nekaj šilingov, ki jih bo rentnik prejel več kot doslej, bo v najboljšem primeru komaj zadostovalo za krije zvišanja pri cenah. Prav tako ali še bolj pa bo prizadet delavec, ki se bo moral za zvišanje zasluhka žele boriti, kjer pa — da govorimo iz izkušnje — zelo pogosto naleti na gluha ušesa. Sadovi gospodarske konjunktore so pri nas pač zelo enostransko razdeljeni in je še slej ko prej v veljavi ključ: enemu delo, drugemu dobiček. Toda tak družbeni red ni pravičen, ker koristi le peščici premožnih, nima pa razumevanja za veliko množico revnih. Pravičen bo žele takrat, ko bodo sadov gospodarskega napredka deležni tudi tisti, ki dobrine ustvarjajo s svojo roko ali svojim umom — delavci in nameščenci.

Razvoj Poljske v letu 1961

Po gospodarskem načrtu Poljske za leto 1961 je predvideno močno naraščanje proizvodnje zlasti v industriji. Proizvodnja težke industrije naj bi se dvignila za 8,9 %, proizvodnja blaga za široko potrošnjo pa za 6,1 %. Izreden napredek predvideva načrt glede strojogradnje in proizvodnje elektrotehničnih izdelkov ter proizvodnih sredstev. Te panoge industrije naj bi proizvedle v primerjavi z minulim letom za 14 odstotkov več, da bi njihov delež znašal 20,7 % proizvodnje vse poljske industrije. Izdelali naj bi 1,15 milijona elektromotorjev, 23.000 raznih strojev za obdelovanje kovin, 205 parnih lokomotiv, 14.000 osebnih avtomobilov, 20.000 tovornih avtomobilov in 125.000 motornih koles. Zgraditi

nameravajo tudi 66 prekomorskih ladij s skupno nosilnostjo 288.000 ton.

Proizvodnja črnega premoga bo na Poljskem leta 1961 znašala 105,5 milijona ton, medtem ko bo proizvodnja rjavega premoga dosegla 10 milijonov ton in se bo s tem povečala za 8,3 %. Za dosego tega cilja bodo uredili štiri nove premogovnike.

Veliko skrb pa posveča gospodarski načrt Poljske tudi elektrifikacija dežele. Proizvodnja električne energije naj bi napredovala v letu 1961 za 10 odstotkov in bi dosegla 31,9 milijarde kilovalnih ur. Doslej je na Poljskem elektrificiranih 57 % vasi, medtem ko jih je bilo leta 1956 le 33,6 %. Do konca leta 1965 pa je predvidena elektrifikacija 80 % poljskih vasi.

Prodajali bodo samo zapakovane cigarete

Združenje avstrijskih tobačnih prodajalcev je uvedlo od 1. januarja dalje prodajo cigaret le v zavojčkih po najmanj 10 komadov. V zavojčkih po 10 komadov bodo prodajali tudi cigarete, ki so bile doslej na prodaji le po 20 komadov. Novi ukrep utemeljujejo med drugim z nekoliko čudno motivacijo, češ, da je izdajanje in prijemanje posameznih cigaret pri prodaji nehigijensko. Doslej baje še ni poznani noben primer, da bi imeli trafikantke ali trafikanti tako nehigijenske roke pri odpiranju škatlic in prijemanju cigaret, da bi bil kdo zdravstveno trpel zaradi tega, ter se okužil, pač pa ve vsakdo, da je nikotin strup že itak sam na sebi.

To se pravi, da bo moral kadilec odslej naprej kupiti najmanj po deset cigaret v zavojčku, po tri, štiri ali pet cigaret ne bo šlo več. Pripeti pa se le dostikrat, da kateri, med temi rentniki in brezposelni, nimajo niti potrebnega denarja za zavojček, za zadnje groše pa bi si vendar še radi privoščili kakšno

cigareto, pa posameznih cigaret ne bo mogoče kupiti. Ljudje pa, ki so strastni kadilci in kadijo cigareto za cigareto, če jih imajo v žepu, skušajo svoj cigaretni konzum omejiti na ta način, da si kupijo le po par cigaret, ker kadar cigarete ni na razpolago, mine urica dve brez kajenja.

Avstrijska delniška družba tobačnih tovarn je leta 1959 prodala za 2,7 milijarde šilingov tobačnih izdelkov, kar je za okoli 94 milijonov šilingov ali za 3,6 odstotka več, kakor leto poprej. V poslovnem poročilu je tudi povedano, da je od prodajne vsote odpadlo 93,2 odstotka na cigarete. Potrošnja tobaka je tudi v poslovnem letu 1959 nazadovala. Čisti dobiček tobačne delniške družbe je znašal okoli 7,4 milijona šilingov.

Dunajski pomladanski velesejem

Letošnji pomladanski mednarodni velesejem na Dunaju bo v tednu od 12. do 21. marca 1961. Velesejem bo 73. po vrsti. V središču velesejske palače bo prednjačila tekstilna razstava z novimi modnimi revijami. Pohištvna razstava bo letos prvič v severozahodni velesejski dvorani.

Valutne spremembe v Sovjetski zvezi

S 1. januarjem tega leta je začela veljati nova valutna ureditev v Sovjetski zvezi. Spremenjena je bila vrednost zlata, kar je imelo za posledico, da se je razmerje med sovjetskimi rublom in ameriškim dolarjem močno spremenilo. Prej je bilo za 1 dolar treba plačati 4 ruble, v turističnem prometu celo 10 rublov, medtem ko stane dolar po novi ureditvi le 90 kopejk.

V notranjosti države je ta reforma gotovo velikega pomena, na zunaj pa je novi tečaj rubla več ali manj le optičnega značaja, ker rubel slej ko prej ne bo svobodno zamenljiv.

PO ŠIRNEM SVETU

Oslo. — Norveška namerava v zahodnonemških ladjedelnicah zgraditi petnajst 350-tonskih podmornih čolnov.

Dunaj. — Socialno ministrstvo sporoča, da je koncem decembra 1960 znašalo število pri delovnih uradih javljenih brezposelnih 108.274; med temi je bilo 50.485 moških in 57.789 žensk. Od konca novembra do konca decembra je število brezposelnih naraslo za 37.570 oseb. V primeri s stanjem brezposelnih koncem lanskega leta je letos število za 41.937 nižje. Na Koroškem je bilo koncem decembra 1960 pri delovnih uradih javljenih 12.355 brezposelnih, v primeri s stanjem koncem novembra za 5055 več, v primeri s koncem minulega leta pa za 4428 oseb manj.

Ljubljana. — Po zadnjih podatkih je Postojnsko jamo obiskalo letos 275.000 obiskovalcev, kar je rekord obiska in za 13.000 obiskovalcev več kot lani. Poleg številnih turistov iz Jugoslavije je Postojnsko jamo obiskalo letos 106.000 tujih turistov iz 80 držav.

Havana. — Vladni tisk je pred dnevi objavil informacije, v katerih je napovedano, da ameriške čete pripravljajo invazijo na Kubo. Listi dodajajo, da je zunanji minister Roa nujno odpoval v New York, da je o tem obvestil OZN.

Tokio. — V letu 1960 je v bolnišnicah v Hirošimi in Nagasakiju umrlo 84 Japoncev, ki jih je prizadelo žarčenje ameriške atomske bombe leta 1945. Lansko leto je umrlo 64 ljudi iz istih vzrokov.

Surat. — Zaradi velikega plazu v bližini Surata v severozahodni Indiji je zgubilo življenje 13 otrok. Otroci so se igrali blizu majhnega griča, ki se je deloma zrušil in pokopal 16 otrok, od katerih so le tri rešili.

Washington. — Novi predsednik ZDA Kennedy je izbral črnca Roberta Weaverja za ravnatelja urada za upravljanje stanovanj v zvezni vladi. To je doslej najvišje politično mesto, ki ga je kdaj dobil kak črnc v ZDA.

Bonn. — Sovjetsko veleposlaništvo v Bonnu je sporočilo, da so v soboto podpisali sovjetsko-nemški trgovinski sporazum. Prvotno naj bi ga podpisali že 12. decembra, pa so takrat pogajanja prekinili, ker so Nemci zahtevali, da priključijo v trgovanje tudi zahodni Berlin. Tiskovni ataše je poudaril, da sta se kancler Adenauer in veleposlanik Smirnov sestala brez posebnih prizadevanj, pač pa sta obe strani želeli, da bi podpisali sporazum še letos.

Washington. — Zahodna Nemčija, Italija, Belgija in Nizozemska so sklenile sporazum o proizvodnji najnovejšega ameriškega reaktivnega letala „F-104 g“. V naslednjih štirih letih naj bi pripravili za obrambno zvezo preko tisoč letal, za katere bodo porabili poldrugo milijardo dolarjev. Amerika bo pri tej proizvodnji porabila le 104 milijone dolarjev. Računajo, da bo največji del stroškov prevzela Zahodna Nemčija.

Ankara. — General Gursel je izjavil, da bodo v kratkem dovolili oživitve tiste politične dejavnosti, ki so jo prepovedali letos maja, ko so vrgli režim bivšega premiera Mendereasa. Zanikal je vesti, da je prišlo v vladi do novih sprememb.

Varšava. — V trinajstem zvezku glavne komisije za raziskovanje nacističnih zločinov na Poljskem so objavili mnogo originalnih dokumentov o uničevanju Židov in to predvsem v taborišču Oswiecim. V zvezku so objavljeni tudi številni dokumenti v zvezi z dejavnostjo nacističnega voditelja Eichmanna.

Praga. — Češkoslovaška vlada je poslala preko ameriškega veleposlaništva protestno noto Zahodni Nemčiji, ker so zahodnonemške vojaške oblasti v Kölnu izdale številnim češkoslovaškim državljanom, ki živijo v Nemčiji, potrdila, da so nemški državljani.

Pariz. — Francoska združena socialistična stranka je izrazila nezadovoljstvo zaradi eksplozije tretje francoske atomske bombe.

Ljudsko štetje 21. marca 1961

Avstrijsko notranje ministrstvo sporoča, da je zvezna vlada na svoji zadnji seji odobrila osnutek za odredbo, s katero je 21. marec letos predviden za dan ljudskega štetja v Avstriji. Odredbo mora odobriti še glavni odbor državnega zbora.

razmerju med Avstrijo in Jugoslavijo res ne manjka zaviralnih elementov. Vendar je po našem prepričanju tudi tu mogoče napredek, tembolj, ker ne gre zgolj za „psihološke obremenitve“, ki bi jih bilo treba „zdraviti“ z nekakšno psihoanalizo, marveč za čisto stvarne, optipljive probleme, ki jih je moč tudi čisto konkretno obravnavati.

(Nadaljevanje prihodnjič)

S kongresa Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije:

Kultura naj postane last ljudstva

Zadnji kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije je dal pregled in vpogled v razvoj izredno pestrega in živahnega kulturnega in ljudskoprosvetnega življenja v Sloveniji v zadnjih 3 letih. Istočasno pa je v referatih predsednika Zveze Svobod, Vladka Majhna in njenega tajnika Vinka Trinkausa ter v občini, skoraj cel dan trajajoči razpravi obravnaval problematiko, povezano z uresničevanjem gesla Svobod in prosvetnih društev: „Kultura naj postane last ljudstva“. Kongres je udeležence, prosvetna društva in prosvetne delavce obogatil z bogatimi izkušnjami in mnogimi novimi spoznanji glede smotrov in oblik sodobne kulturnoprosvetne dejavnosti, zlasti na področju množičnega izobraževanja, humanistično estetske vzgoje ter kulturne zabave in razvedrila.

Na teh glavnih področjih dejavnosti prosvetnih društev v Sloveniji je bil v zadnjih treh letih dosežen viden napredek. Na področju vsestranskega izobraževanja širokih slojev ljudstva je v okviru Zveze Svobod ustanovljena Zveza delavskih in ljudskih univerz povečala število teh univerz od 5 v letu 1958 na 78 v letu 1960. S svojimi 116 poklicnimi uslužbenci so delavske univerze v sezoni 1959/60 imele 5.034 predavanj s 348.967 udeleženci. Razvitejšje oblike izobraževanja — seminarje, tečaje in šole, ki jih je bilo 1425 — pa je obiskovalo blizu 50.000 ljudi. Vse to veliko delo so delavske in ljudske univerze opravile v tesnem sodelovanju s prosvetnimi društvi.

Kakor izobraževanje prebivalstva, so v zadnjih letih prosvetna društva Slovenije razširila tudi druge oblike svoje dejavnosti in jo v marsičem izpopolnila in izboljšala. Od zgolj umetniškega amaterizma v igral-skih družinah, pevskih zborih in godbah so društva pričela prehajati na širši koncept dela, na združevanje lastnih sil kulturne dejavnosti s kulturnimi vplivi, ki delujejo izven društev (film, radio, televizija itd.). Ena tretjina društev je že prešla na klubske oblike prosvetne dejavnosti. Ta društva so svoje delo zajela širše in bolj sproščeno. Poleg izboljševanja oderskih in glasbenih sposobnosti in poleg reprodukcije kulturnih in umetniških stvaritev so pričela širiti tudi občjo razgledanost svojih članov. Razvoj tehnike namreč ta prehod ni le omogočil, temveč ga je naravnost terjal. Danes nikomur ni treba več iti v mesto ali v svet spoznavati in občudovati mojstre oderske, glasbene in slikarske umetnosti. Radio, film, televizija jih prinašajo na vas. Zato golo umetniško amaterstvo v društvih peša, društva pa poleg sedanjih dobivajo nove naloge. Tako se n. pr. v Sloveniji večja število pevskih zborov, ki niso več zgolj reproduktivno telo, temveč skupina ljudi, ki se v ljubezni do petja potom literarnih glasbenih večerov z magnetofonom in gramofonom vzgaja v bogatejšje glasbeno življenje; igralne družine poleg vaj prirejajo razgovore o dramatikah in literaturi ter se uveljavljajo z bralnimi gledališči. Poleg te-

ga pa se društva oprijemajo televizijskih in filmskih klubov ter klubov za slikarstvo, literaturo, glasbo, šah, ples itd. Namesto skupine umetniških amaterjev postajajo društva tala, ki je za vsakogar, ki ljubi umetnost in ki se hoče kulturno prosvetno izživljati in izoblikovati, privlačno in prikupno.

Ta nova pot dejavnosti prosvetnih društev se je posebno uspešno razvila na Jesenicah, v Postojni, Trbovljah, Ljutomeru, Bohinjski Beli, Bohinju, Javorniku in v Žalcu. Nove oblike dela zlasti pozdravlja mladina, ki je v svojem prosvetnem pojmovanju in izživljanju zahtevnejša in ki je enostranski amaterizem prefeklosti ne zadovoljuje in privlačuje. Z novimi oblikami dela pa so društva hkrati lažje izboljšala svojo amatersko dejavnost. Igralske družine, pevski zbori in godbe so s takimi in podobnimi oblikami dela izboljšale kvaliteto svojih nastopov. Na revijah doma in v tujini so bile deležne polno pohval in priznanj.

V Sloveniji obstoja 731 prosvetnih društev z 2.397 odseki. Med njimi je 809 igral-skih družin (od tega 166 mladinskih), 558

knjižnic in čitalnic, 521 pevskih zborov (med njimi 80 mladinskih), 325 inštrumentalnih skupin in 170 izobraževalnih odsekov. V sezoni 1959/60 so društva imela 7.169 kulturno prosvetnih prireditev s povprečno udeležbo 263 ljudi. Za šolanje prosvetnih kadrov je bilo v Sloveniji v zadnjih 3 letih 152 najraznovrstnejših tečajev, ki se jih je udeležilo 3.568 prosvetnih delavcev.

Spričo tako pestre in obsežne dejavnosti so prosvetna društva v Sloveniji pridobila tudi velik družbeni pomen in smoter. Njihovo delo postaja sestavni del splošnega prizadevanja za napredek družbe. Zato jim družba in njene ustanove posvečajo tudi čedalje večjo pozornost. Oskrbo in vzdrževanje društvenih prostorov, dvoran, knjižnic, odrov itd., katerih imajo društva v Sloveniji skupno 1.790, pričenjajo prevzemati občine in komune, ki tudi drugače preko občinskih svetov Svobod in prosvetnih društev spodbujajo razvoj dejavnosti prosvetnih društev.

Prosvetna društva Slovenije se bodo tudi v bodoče zavzemala za razvoj in ustanavljanje ustanov, ki so namenjene kulturnoprosvetnemu napredku slovenskega ljudstva, in stremela za humaniziranje odnošajev med ljudmi ter jim nudila kulturno zabavo in razvedrilo. Tako se bodo čedalje bolj izoblikovala v zavesno subjektivno silo za razširjanje kulture in prosvete, da bo dosežena višja ekonomska družbena raven kot osnovni in nadvse pomembni prvi pogoj za vsebinsko bolj polno človeško življenje.

Slovenska prosvetna zveza je priredila

drugi tečaj zborovskega petja

V pretekli zimi v času od 3. do 5. januarja 1960 je Slovenska prosvetna zveza prvič priredila tridnevni tečaj zborovskega petja. Na splošno željo takratnih udeležencev je v preteklem tednu v prostorih Doma glasbe v Celovcu priredila drugi tak tečaj. Dočim se je prvega tečaja udeležilo 25 pevovodij, pevk in pevcev-solistov, je drugi tečaj privabil 34 udeležencev. K večini udeležencev prvega tečaja se je tokrat pridružilo nadaljnjih 21 mladih pevk in pevcev.

Na tečaju so se naši pevovodje, pevke in pevci seznanili s pesmimi bodočih nastopov, z njihovo interpretacijo, zborovstvom ter s pravili dihanja, oblikovanja glasu, izgovorjave pri petju in intonacije. Ves pouk, ki so ga vodili znani slovenski strokovnjaki glasbe Radovan Gobec, Peter Lipar in prof. Andrej Strukelj, je bil praktičen na primeru 5 pesmi za mešane in 6 pesmi za moške zборе.

Učni uspeh tečajnikov je bil v primerjavi s prvim tečajem presenetljiv. Tečajniki so neverjetno dobro spremljali pouk in izredno naglo dojemali navodila svojih učiteljev. Zlasti pa so pokazali veliko veselje za modernizacijo zborovskega petja in vsega priznanja vredno disciplino. Ko so se razhajali, so ponovno izražali svojo željo, da bi se prav kmalu srečali na nadaljnjem tečaju zborovskega petja.

Kakor prvi je tudi drugi tečaj zborovskega petja pokazal, da je SPZ s prirejanjem takšnih tečajev ubrala pravilno pot za izboljšanje našega zborovskega petja, za širjenje slovenske pesmi in za prenos ljubezni do nje na našo mladino.

Mlade sile se razvijajo:

„Mladje“ in „Dijaški glas“

Tik pred koncem minulega leta je izšla druga številka »Mladja«, tokrat še bolj okusno opremljena in malo obširnejša, kot je bila prva.

Od osmih sodelavcev prvega »Mladja« jih je ostalo štiri, katerim pa so se pridružili trije novi. Dominantna imena tudi v drugi številki so Boro Kostanek v prozi, ki kaže vedno nove zanimive prijeme, ter Darle Niko in Miško Maček v liriki. Udo Duko je tokrat žal zastopan le z eno pesmijo. Kot novi sodelavci »Mladja« so se predstavili: Uroš Strnogorski s tremi kratkimi slikami v prozi, Pan Aljoša s krajšim sestavkom in pesmijo ter Begej Brinov s štirimi pesmicami. Poleg tega pa srečamo tokrat še dva sodelavca-illustratorja: Edvard Žerjal je izdelal naslovno stran, Fran Korojan pa je prispeval tri linoreze.

Druga številka »Mladja« krepi upanje v življenjsko sposobnost literarnega lista na Koroškem in to kljub tistim dvanajstim koroškimi Slovincem, ki so zavrnili poslano jim prvo »Mladje«, ali pa morda ravno zaradi tega, ker jih je bilo samo dvanajst...

*

Vesela novost v kulturnem življenju koroških Slovinccev je tudi dolgo in težko pričakovano literarno glasilo dijakov slovenske gimnazije, ki je konec decembra 1960 izšlo prvič pod imenom »Dijaški glas — literarni obzorik dijakov Državne realne gimnazije in gimnazije za Slovence v Celovcu.«

Okvir in cilj tega glasila je zapopaden v naslovu: Dijaški glas boče biti torišče jezikovnih in literarnih vaj, ki bodo dale dijaški mladini možnost opisovati in oblikovati svoje misli in svoja čustva (koliko jih je v dijaškem srcu!) v čim lepši materinščini. Nепrecenljiva je vrednost take jezikovne in estetske šole, saj bo tako začel slovenski dijak že zgodaj istovetiti visoke, človečanske misli in občutke z lepoto materinega jezika, tistega jezika, za katerega so se borili najboljši sinovi slovenskega naroda in za katerega se borimo na Koroškem še danes.

Z veseljem ugotavljam, da je naša dijaška mladina začela resno delati v okviru danih možnosti — pa čeprav ji razmere niso ravno najbolj naklonjene! — sebi in vsemu slovenskemu ljudstvu na Koroškem v prid in ponos.

KULTURNE DROBTINE

Stockholmska univerza, ki šteje trenutno okoli 15.000 študentov, bo po računih imela leta 1970 že 20.000 študentov. Zato je bila arhitektom poverjena naloga, naj izdelajo načrte za novo študentsko mesto, ki ga bodo po vsej verjetnosti postavili v kraju Frescati izven Stockholma, kamor bi se pozneje preselila tudi univerza. Nekateri pa se zavzemajo za to, da bi univerzitetno četrtil uredili v starem delu švedske prestolnice.

Rimska opera bo v svoji letošnji zimski sezoni, ki se prične 26. decembra, poleg drugih prireditev imela tudi dve krstni predstavi. Za otvoritev sezone bo uprizorila Verdijevo opero »Othello«, pozneje pa sta na sporedu krstni predstavi »Hamlet« Maria Zafreda ter »Uno sguardo dal ponte« Renza Rossellinija.

Vladimir Klemenčič:

Migracije prebivalstva na Koroškem med leti 1934—1951

Z velikim številom doseljencev izven Koroške se je pomnožilo že pred vojno veliko število tujcev od 6467 na 9099. Tako je naraslo število tujcev na 30 % prebivalstva Beljaka. Če bi pa imeli podatke o številu v Beljaku rojenih otrok doseljencev, bi se gotovo pokazalo, da je med Beljanci na okoli 50 % Korošcev. Od 23.831 prebivalcev leta 1934, jih je bilo rojenih v avstrijskih deželah 3669 ali 15,4 %, v inozemstvu pa 2897 ali 12,2 %. Zaradi močnega doseljavanja inozemcev po letu 1934 so pa ob popisu prebivalstva leta 1951 že prevladali inozemci s 4753 (15,8 %) nad doseljenci iz Avstrije s 4346 (14,5 %).

Ob ljudskem štetju leta 1934 je bilo od Beljčanov rojenih v mestu 7581, leta 1951 pa 10.286 ljudi; leta 1934 je bilo v drugih koroških občinah rojenih 9601, leta 1951 pa 10.673 ljudi. Odstotek v mestu rojenega prebivalstva se je povečal od 31,8 % na 34,2 %, izven rojstne občine na Koroškem rojenega pa zmanjšal od 40,3 % na 35,5 %.

Število prebivalstva Beljaka se je povečalo med leti 1934 do 1951 za 60 % na račun izven Koroške roje-

nega prebivalstva. Prirastek koroškega prebivalstva je večji od prirodnega prirastka za 1618 ljudi (14 %), kar pomeni, da so se v Beljak med leti 1934—1951 doseljevali razen tujcev tudi Korošci.

V okraju Beljak-okolica se je pomnožilo število prebivalstva od 56.086 na 69.883. Število koroškega prebivalstva je naraslo za 6458, v avstrijskih deželah izven Koroške rojeno za 1250, v inozemstvu rojeno pa za 6095.

Število izven Koroške, v Avstriji rojenega prebivalstva, se je povečalo od 2309 (4,1 %) na 3559 (5,1 %), v inozemstvu rojenega pa veliko močnejše, od 2547 (4,5 %) na 8642 (12,4 %). Izven rojstne občine stanujoče in na Koroškem rojeno prebivalstvo se je pomnožilo od 19.102 (34,1 %) na 32.465 (46,5 %), v rojstni občini bivajoče se je pa zmanjšalo od 32.026 (57,1 %) na 25.121 (35,9 %).

Med leti 1934 in 1951 je naraslo število prebivalstva za 47 % na račun koroškega, za 53 % pa na račun izven Koroške rojenega prebivalstva. Porast števila na Koroškem rojenega prebivalstva je za 35 % ali 3562

5

manjši od prirodnega prirastka prebivalstva, ki znaša 10.020, ker so nova delovna mesta zasedli doseljeneci in so se morali domačini zato izseliti.

Na ozemlju okraja Celovec-mesto se je skupaj z ozemljem okraja Celovec-okolica¹⁷ povečalo število prebivalstva v razdobju 1934—1951 od 110.718 na 132.246. Število koroškega prebivalstva se je pa pomnožilo za 11.464, iz drugih avstrijskih de-

žel doseljenega prebivalstva za 2418, iz inozemstva pa za nič manj kakor 7971 ljudi. Tako je naraslo na račun koroškega prebivalstva za 53 %, na račun izven Koroške rojenega prebivalstva pa za 47 %.

Število v rojstni občini prebivajočega prebivalstva se je povečalo od 41.534 na 49.280, v odstotkih pa zmanjšalo od 37,5 % na 37,3 %; izven rojstne občine prebivajočega pa povečalo od 52.603 na 56.321, v od-

Tabela III.

Prirodni prirastek in dejanski prirastek na Koroškem rojenega prebivalstva med leti 1934—1951

Okraji	Prirodni prirastek	Prirastek na Koroškem rojenega prebivalstva
I. Beljak-okolica	10.020	6.458
Šmohor	3.281	838
Velikovec	6.367	1.343
II. Beljak-mesto	2.781	3.777
Celovec-mesto in okolica	12.796	11.464
III. Spittal	12.558	7.376
Šentvid	11.563	2.250
Wolfsberg	9.515	4.311
Skupaj	68.881	37.817

I. južnokoroški nacionalno mešani okraji

II. mesna okraja

III. severnokoroški nemški okraji

stotkih od celotnega števila prebivalstva pri obeh popisih se je pa znižalo od 47,7 % na 42,6 %.

Absolutno število v inozemstvu rojenega prebivalstva se je podvojilo od 7703 (6,9 %) na 15.674 (11,9 %), število izven Koroške, v Avstriji rojenega prebivalstva se je povečalo zmerneje, od 8463 (7,6 %) na 10.881 (8,2 %). V obeh okrajih skupaj se je pomnožilo število tujcev od 16.166 na 26.555 ali od 14 % na 20,1 %.

Tujci so se naselili v večji meri v mestu kot v okolici. Od 62.782 (leta 1951) prebivalcev velikega Celovca je rojenih v drugih avstrijskih deželah izven Koroške 7363, v inozemstvu pa 10.417. To pomeni, da je že brez otrok doseljencev, ki so bili rojeni na Koroškem, 28,3 % tujega prebivalstva. V okraju Celovec-okolica je nekoliko manj doseljencev.

(Se nadaljuje)

17 Z ustanovitvijo velikega Celovca med drugo svetovno vojno, so se meje mestnega teritorija razširile na račun okraja Celovec-okolica. Za novi upravni področji okrajev Celovec-mesto in Celovec-okolica pa za stanje ob popisu prebivalstva l. 1934 nimamo preračunanih podatkov, zaradi tega moramo obravnavati v tekstu pojave, ki veljajo za Celovec-mesto in Celovec-okolica, kot skupno teritorialno enoto, kadar primerjamo stanje med leti 1934 in 1951.

Ljubeljski predor bodo dogotovili

V letih 1943 do 1945 so že gradili Ljubeljski predor, ki naj bi olajšal promet preko Karavank. Takrat so po veliki večini delali z interniranci koncentracijskega taborišča Mauthausen. Od tega časa so minila leta. Z ob časa je na takrat izgotovljenih delih naravno povzročil že ogromno škodo. V izkopanem rovu in zasilnih obočnih napravah so vsled vremenskih prilik, vdora vode, mraza itd. nastale velike razpoke in razdejanja ter zrušitve. Zavlačevanje gradbenih del bi prejše dogotovitve popolnoma uničilo, kar bi pri poznejši nadaljnji gradnji zahtevalo ogromne dodatne stroške.

Sedanje stanje načetega Ljubeljskega predora je preiskal izvedenec za predore profesor Rabcevič in ugotovil, da bi nadaljnje zavlačevanje izgradnje povzročilo zelo resne posledice in ogromne stroške.

Pred nekaj dnevi so sporočili, da je cestni gradbeni referat koroške deželne vlade, po nalogu ministrstva za trgovino in obnovo, poveril neki koroški tvrdki dela za končno dogotovitev Ljubeljskega predora. Rečeno je bilo, da začnejo z gradbenimi deli z novim letom. Določeno je, da gradnje ne bodo več prekinili do dokončne izgotovitve. Računajo, da bo predor dogotovljen že do julija letos ter izročen svojemu namenu.

Z gradnjo so znova začeli delo, ki bi moralo biti ter bi tudi že lahko bilo storjeno davno. Izgradnjo predora pa so zavlačevali z navajanjem različnih utemeljitev, ki

nikakor ne držijo. V vrstah gotovih ljudi, ki bi meje radi še bolj zaplankali, je bil vedno odpor proti izgraditvi predora, ker jim ne gre v račun olajšan promet z jugom. Tudi danes se slišajo trditve, da bo Ljubeljski predor koristil le Jugoslaviji. Takšna mnenja so razumljivo le bojazen pred tem, da bi se ljudje z ugodnejšimi medsebojnimi stiki bolje spoznavali ter ustvarjali znosnejše medsebojno sporazumevanje in lepo sožitje. Znano je, da so se prav isti krogi zaganjali tudi proti ureditvi malega obmejnega

prometa, stopil pa je kljub temu v veljavo v zadovoljstvo vseh dobro mislečih obmejnih prebivalcev. Ljubeljski predor bo brez dvoma velikega pomena za ugodnejše prometne možnosti za obe strani, brez dvoma pa pomemben tudi za mednarodni promet med severom in jugom.

Z izgradnjo Ljubeljskega predora bodo torej resno začeli. S stroški gradnje državnega cestnega gradbenega programa za Koroško ne bo prizadet, ker bodo kriti v okviru posebnega dodatnega kredita.

SPD „Zarja“ v Železni Kapli je priredilo silvestrovanje

Naše Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ je poskrbelo, da smo staro leto zaključili in v novo leto vstopili v prijetnem srečanju na našem silvestrovanju. Pri Brunnerju v Lobniku so se zbrali mladi in stari tovariši in tovarišice tako rekoč iz vse širne okolice Kaple, kakor iz Plaznice, Obirske, Bele, Remšenika, Lepene in od drugod.

Kjer se zberejo domači ljudje enega duha in misli, je razpoloženje ugodno, odkrito in prisrčno. V medsebojnih pogovorih, šali in dovtipu hitro mineva čas. Najbolj neugnana je kakor vedno samoumevno mladina, na tem silvestrovanju pa so se razvneli in raznežili tudi starejši ljudje, med katerimi najstarejši je bil oče Prušnik, dobre volje pa so bili tudi partizanski invalidi,

ki jih je nekaj tudi prispelo na prireditve.

Na sporedu je bila godba domačih godcev. Bajdnovi fantje iz Lepene so marljivo igrali in moramo priznati, da kot samouki igrajo prav dobro. Razen tega so znani kot sodelavci v domačem prosvetnem društvu kot pevci in igralci ter svoje sposobnosti z veseljem posvečajo prosvetni dejavnosti.

Društveni igralci so nam postregli z dvema šaljivima enodejankama, kar je bila zelo posrečena zamisel, ker pri teh burkah smo se zares iz srca nasmejali. Tudi pri igraricah smo ugotovili, da so v vrstah prosvetašev dobri igralci, ki so sposobni tudi za zahtevnejša dramska dela. V tem nastopu so igrali vsi dobro, posebno pa se je odlikoval Andrej Oraže iz Lepene v vlogi berača. Gledalci in poslušalci so igralce nagradili z živahnim odobravanjem.

Kakor si nobene naše prireditve brez sodelovanja pevcev ne moremo predstavljati, je društveni pevski zbor tudi na tem večeru zapel vrsto lepih naših pesmi. Menimo, da ni treba posebej naglašati, da so peli izvrstno, ker je itak že znano, da kapelški pevci lepo pojejo. To zaradi tega, ker posvečajo potrebno skrb pevskim vajam ter žrtvujejo za svojo pevsko izobrazbo čas in napore.

Zabavali smo se tudi s šaljivo pošto in srečolovom, seve pa tudi z raznimi bolj ali manj duhovitimi domisleki in šegavostjo.

V takem prijateljskem vzdušju je bila ura kmalu polnoči in nastopilo je novo leto 1961. Ta in oni se je za trenutek zamislil, kaj nam bo neki le prineslo. Voščili smo si še enkrat srečno in uspehov polno novo leto ter se razšli v želji, da bi bilo res tako. K izpolnitvi te lepe želje pa se hočemo vsi vsak na svojem področju, prizadevati tudi sami z marljivim delom.

Vesel in veder družabni večer

Celovec. — Če ne bi bil, kakor sem bil zares prav slučajno, navzoč na nadvse prijetnem družabnem večeru v četrtek pred novim letom v gostilni pri Marici in bi le slutil, da je bilo tako zelo razigrano, bi imel občutek, da sem v minulom letu zamudil izreden užitek. Tega bi niti ne mogel najmanj slutiti, niti bi mi nihče ne mogel tega srečanja dojemljivo opisati, kajti ta večer je bilo treba doživeti.

Doživetje je bilo edinstveno, večer poln vedrosti in veselih odkritih src. Takšno je mnenje vseh, ki so ga preživeli, mnenje vseh mladih zborovodij, pevcev in pevk in tudi onih v zrelejših letih, ki so bili ob koncu leta na pevskem seminarju, kakor tudi vseh ostalih gostov.

Kakor je nujna harmonija v melodiji, tako nedeljeno skupno tovariško vzdušje je vladalo ves večer in pozno v noč med vsemi. Ni drugače, kakor da je gmoto enodušne skupnosti skoval uspešno potekajoči seminar zborovodij in pevcev, ki so se zbrali iz vseh dolin naše domovine, kjer ljubijo in cenijo vedno lepo slovensko pesem, ki kipi iz srca. Ko so si ob posredovanju glasbenih pevskih strokovnjakov osvajali poglobljenje pevске umetnosti, da jo dvignejo na še višjo raven ter jo ponesejo v naše vase, so se med seboj bolj spoznavali in sklepali tovarištvo, ki bo gotovo ostalo trajno.

Spored za uspel družabni večer nikakor ni bil določen ali sploh organiziran, vse je prišlo samoobsebi, spontano in neprisluslno. Tako pristno prisrčno se zna veseliti le

in dresura mu je priljubljena panoga. Razen tega je družina Precht odprla v začetku tega stoletja v Celovcu tudi prvi kino, ki se je prav v tistem času pričel uveljavljati v svetu. Živalsko razstavo je Hermann Precht prepotoval mnoge dežele Evrope, dresirane živali pa je posojeval različnim cirkuškim podjetjem. Prechtlov živalski vrt je vsako leto zastopan tudi na koroškem velesejmu in na nekaterih drugih koroških sejmi. V vznožju Kreuzberglja je uredil gostilno, v zato urejenih kletnih prostorih pa prezimujejo Prechtlove živali, dokler ne napoči spet pomlad in poletje, ko se spet napotijo na turneje v različne kraje.

Smučarsko in sankarsko veselje je ob koncu leta in na novega leta dan zahtevalo v Celovcu več nezgod med šolsko mladino. Od sobote opoldne do nedelje opoldne so morali nič manj kot 12 šolarjev prepeljati v bolnišnico z različnimi poškodbami, kakor z zlomi rok in nog. Nekaj ponesrečenih otrok pa se zdravi v domači oskrbi.

Prvi otrok v novem letu je v celovski bolnišnici zagledal luč sveta ob 0.10 uri. Otrok je deklica in hčerka železničarske družine Jožefa in Ane Arthold v Celovcu. Deklici so dali ime Gabriela. Ob četrta na štiri zjutraj sta bila v bolnišnici dva poroda. Rodila sta se deklica in fantek.

Prejšnji teden se je pripetila na cesti v gozdu med Vrbo in Lipo prometna nesreča, ko se je srna zalela naravnost v osebni avtomobil, ki ga je vodil Willi Kopeinig iz Črešenj. Na srečo je nastala le na vozilu znatna škoda. Na tem cestnem odseku se je primerilo že mnogo prometnih nesreč, ki jih povzročajo številna selitev divjadi. Vsaka nesreča se ni končala tako prizanesljivo, temveč so bile razen vozila bolj ali manj poškodovane tudi osebe. Čez cesto je močna selitev divjadi, srn in zajcev. Ugotavljajo, da povzročijo na tem kraju letno po 15 do 20 srn. Razen stvarne škode na vozilih in osebnih poškodbah, pomenijo pobite srne tudi veliko škodo za lovstvo, ker je ta izpad znaten v stanju divjadi. Ne le na tej cesti, tudi marsikje drugod je za vozače motornih vozil selitev divjadi zelo nevarna. Nesreče pa bi se brez dvoma lahko omejile, če bi šoferji posvečali več pozornosti tozadevnim varnostnim opozorilom.

Prejšnji petek ponoči je v prekajevalnici mesa, ki je last mesarskega mojstra Alojza Vautija v Šmihelu nad Pliberkom, izbruhnil požar in uničil 500 kg mesa in klobas. Škoda cenjeno na okoli 15.000 šilingov.

Slovenski film „Vesna“

Metka Gabrijelčičeva kot Vesna

ki ga potujoči kino Slovenske prosvetne zveze v teh tednih predvaja po naših krajih, bodo ponekod že poznali. Prepričani pa smo, da tudi v krajih, kjer so ga videli že pred štirimi leti, ne bodo zamudili priložnosti in si ga bodo ogledali še enkrat.

Film, ki ga je za filmsko podjetje „Triglav-film“ v Ljubljani izdelal Frančišek Čap, je prisrčna komedija iz življenja študentov. Scenarij je pripravil znani slovenski pesnik Matej Bor, glasbo pa je prispeval priljubljeni komponist in interpret zabavne glasbe Bojan Adamič. V glavnih vlogah nastopajo poleg znanih igralcev — Stane Sever, Frane Milčinski — tudi ljudje mlade generacije: Metka Gabrijelčičeva, Franek Trefalt, Janez Čuk, Jure Furlan in Metka Bučarjeva, ki so prav pri tem filmu prvič stali pred snemalno kamero in si s svojo naravno ter iskreno igro na mah osvojili srca premnogih gledalcev.

Slovenski film „Vesna“

bomo v prihodnjih dneh predvajali v naslednjih krajih:

v nedeljo, 8. januarja 1961, ob 19.30 uri pod Jerberkom pri Kreuzwirtu

v nedeljo, 15. januarja 1961, ob 11.30 uri na Obirskem pri Kovaču

ob 17.00 uri v Št. Primožu v P. pri Voglu

ob 20.00 uri v Banji vasi pri Škorjancu

Napovedano predvajanje filma v Kotmari vasi dne 7. januarja 1961 je preloženo

na 14. januarja 1961 ob 20.00 uri.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“
v Bilčovsu

vabi na igro

Črna žena

v nedeljo, dne 8. januarja 1961 ob 8. uri
zvečer

znamujejo 13. avgust, ko so našli 487 motornih vozil in 1538 potnikov, ki so prepotovali državno mejo.

V znani družini Prechtl so pred nedavnim praznovali zlato poroko Rose in Hermanna Prechtla. Ob tej priložnosti so se zbrali vsi družinski člani, da praznujejo družinski jubilej. Hermann Prechtl je sledil tradiciji starega in svojega očeta ter se je posvetil živalskemu vrtu ter svojo razstavo živali vedno bolj množil in izpopolnjeval. Gojstvo živali

KOLENDAR

Petek, 6. januar: Sv. fr. kr.
Sobota, 7. januar: Valentin
Nedelja, 8. januar: Severin
Ponedeljek, 9. januar: Julijan
Torek, 10. januar: Pavel
Sreda, 11. januar: Higin
Četrtek, 12. januar: Alfred

Naloge mladine

Objavljamo nekaj misli iz referata predsednika Zveze slovenske mladine dr. Pavleta Apovnika na občnem zboru ZSM. — Op. ured.

Ce se vprašamo, za kaj se bori slovenska mladina na Koroškem, se zdi odgovor na prvi pogled zelo jasan: za narodnostne pravice vendar! Gotovo. Toda ali res samo za te? Pomislimo: Ce se borim zato, da se lahko priznam v javnosti za Slovenca, pripadnika slovenske manjšine na Koroškem, ne da bi se moral bati neprijetnih posledic, ali se tedaj res borim samo za narodnostne pravice? Ali ni možnost, priznati se brez strahu pred posledicami za pripadnika nekega naroda ali gotovega prepričanja, izraz svobode, demo-

kracije? Dokler pa to ni mogoče, tako dolgo nekaj ni v redu z demokracijo. Ce se trudi slovenski mali kmet ali delavec, da si izboljša življenjski položaj, se bori za to kot Slovenec in hkrati kot član velike družine vseh avstrijskih malih kmetov in delavcev, in končno vsega delovnega ljudstva na svetu.

Ako gledamo našo narodnostno borbo iz tega, širšega vidika, spoznamo, da je prizadevanje za narodnostne pravice del splošne borbe za načela demokracije, tiste oblike življenja, ki daje vsakemu članu družbe ne glede na jezik, vero ali politično prepričanje največ možnosti za razvoj njegovih sposobnosti v prid skupnosti in posamezniku v korist.

Povsod na svetu je naloga mladine, da si gradi bodočnost. Pogoji za to so po svetu zelo različni, ponekod dobri, drugod slabi. Toda težkoče so tu, da jih premagamo. Vprašajmo se: Kaj terja današnji čas od slovenske mladine na Koroškem? Kaj se bo pisalo v 50 ali 100 letih o generaciji, ki jo štejemo danes za našo mladino? Ali se današnja starejša in srednja generacija bori le še za zadnje postojanke, ali pa tudi z daljšo perspektivo za našo mladino? Na vsa ta vprašanja moramo odgovoriti mi mladi sami; v 50 ali 100 letih nam bodo pisali zgodovinarji zrelotna spričevala, ko bodo ugotavljali, če smo

Ujezil se je Sava na mamo.

A tudi mama se je ujezila nanj.

»Ce me boš karala, pojdem z doma. Saj se lahko zatečem marsikam. Lahko grem k babici, k teti...« je rekel deček osorno.

Mama ga je pogledala in odprla omaro. Iz nje je vzela Savine srajčke, jopico, nogavice in hlače. Iz vsega tega je naredila veliko culo in jo ponudila dečku.

»Ce lahko živiš pri kom drugem, potem kar pojdi.«

Sava se je našobil, vendar je culo vseeno vzel in hitro ter odločno odšel iz hiše. Napotil se je k babici.

»Kako da si prišel?« se je začudila žena.

»Nočem več živeti pri mami. Pri tebi hočem biti.«

VRNIL SEM SE

»A,« se je babica spomnila, kaj se dogaja z dečkom, »sedi, Sava, in zajtrkuj. Toda pri meni ne moreš biti. Stara sem. Kako naj pazim nate?«

Sava se ujezi še na babico in odide k teti.

»Prišel sem k vam, da bom tu živel,« je pojasnil teti, ki je od začudenja odkimala z glavo.

»To pa ne pojde, Sava. Kako boš živel pri meni, ko pa imam sama otroke, za katere moram skrbeti!«

Sava je postal žalosten. Sklonil je glavo. Solze so mu drsele po rdečih ličkih. Vzel je culo in odšel.

»Mama, vzemi me nazaj,« je zajekal deček. »Nihče me noče vzeti. Sprejmi me, nikoli več te ne bom jezil.«

ŠPORTNI SLOVENSKE

Hokej na ledu:

Danes se prične državno prvenstvo

S prijateljskimi srečanji so se posamezna moštva skozi več tednov pripravljala na resni del letošnje hokejske sezone, na državno prvenstvo, ki se prične danes. Medtem ko je pri dosedanjih tekmah šlo več ali manj na eni strani za trening in na drugi strani za ugled posameznih moštev, bodo rezultati prihodnjih srečanj odločali o tem, katero moštvo bo za naslednje leto nosilo častni naslov državnega prvaka.

Celovski KAC kot dosedanji državni prvak se je na prvenstvo temeljito pripravil in je v zadnjih dveh mesecih odigral blizu 30 tekem proti najrazličnejšim ekipam iz Jugoslavije, Italije, Francije, Švice, Nemčije, Poljske, Češkoslovaške in Finske. Le nekaj teh srečanj se je končalo v prid gostom, vsa druga so celovski atletiki odločili v svojo korist. Tudi v zadnjih dveh tekmah je KAC pokazal dobro igro in je proti izvrstnemu češkemu moštvu iz Budjevic igral neodločeno 4:4, medtem ko se je proti Cortini revanžiral za svoječasní poraz z lepim rezultatom 9:5.

Smučanje:

Zahomčani spet uspešni

Po lepem uspehu v Bačah so smučarski skakalci Športnega društva iz Zahomca tudi na prireditvi v Mallnitzu pokazali svoje znanje, kjer so se udeležili nočnega skakanja, pri katerem je sodelovalo 38 tekmovalcev iz Koroške in Salzburga.

V mladinski skupini I je dosegel prvo mesto mladi Janko Zwitter, ki je za skoka 30,5 in 35,5 m prejel skupno oceno 174,5 točke. Med juniori je Valentin Wiegale zasedel 3. mesto s skokoma 36,5 in 38 m ter oceno 182,5 točke. Lep uspeh je dosegel tudi tretji Zahomčan Franci Wiegale, ki se je skupno z obema že imenovanima v skupni razporeditvi uvrstil med 10 najboljših tekmovalcev.

PAVLE ZIDAR:

Sneži

KAKOR BELE MAČICE,
NA OKNIH SANJA SNEG,
MEHKE, SINJE ŠAPICE
ŽE TRGAJO SE V BEG.
MALO ŠE, TRENUTEK, HIP,
PA BO SKRILLO VOLHKO SLED,
MRAZ BO BUHNIL V LICE ŠIP
BEL ZASTOR, OB CVETU CVET.

spoznali, kaj je terjal čas od nas in če smo se ravnali po tem spoznanju.

Jasno je, da moramo ostati Slovenci. Toda hkrati moramo ustvarjati tudi vse pogoje, da bo tudi generacija za nami mogla ostati slovenska. In kateri so ti pogoji? Na splošno povedano: resnično demokratični družbeni sistem, kajti le ta jamči svobodni in nemoten razvoj vseh zdravih sil v državi, le v dejanski demokraciji je zagotovljen neoviran razvoj tudi manjšinam jezikovnega ali drugega

značaja. S tem pa smo spet pri ugotovitvi, da je treba borbo za narodnostne pravice postaviti na širšo plat, treba je, da se zavedamo, da je naša borba hkrati tudi borba za družbeni napredek, za resnično demokratične odnose med večinskim in manjšinskim narodom.

A pri teh splošnih ugotovitvah ne smemo ostati. Vsako prizadevanje večje skupine ljudi se mora, če hoče biti uspešno, vrstiti organizirano. Zbrati moramo vse sile v organizaciji, ki je nosilec in izvrševalec idej in zahtev naše mladine. Ni dovolj, da se kdaj in kdaj nekako slučajno zberemo, vzpostaviti moramo mladinsko organizacijo, ki bo dejanski izraz hotenja naše mlade generacije. Organizacija ne sme biti le formalnost, biti mora živ organizem, ki vodi in usmerja delo mladine. Posamezni član mora dobiti občutek, da je mladinska organizacija tista, ki ima razumevanje za vse njegove težkoče, ki mu pomaga, kadar se kot posameznik ne more uveljaviti v družbi. Predvsem pa mora postati mladinska organizacija tista življenjska šola naših mladih ljudi, v kateri spoznajo zamotani ustroj družbe, povezanost posameznika z družbo, njegovo odvisnost od nje, pravice in dolžnosti posameznika v družbi. V mladinski organizaciji se mora krepiti čut odgovornosti napram skupnosti.

Kot taka življenjska šola pa mora mlade ljudi usposabljati tudi za delo v ostalih naših organizacijah, v prosveti, v združništvu itd. Kje drugje, če ne iz vrst mladine naj vzamejo naše organizacije naraščaj? Zato mora biti skrb za sposoben naraščaj ena glavnih skrbí Zveze slovenske mladine.

Pri uresničevanju nalog mora mladinska

organizacija gledati predvsem na kakovost svojega dela. Gotovo se bo mladina kdaj znašla v položaju, ko sama ne bo mogla naprej, ko bo potrebovala nasvet in pomoč starejših. Toda začeti mora sama. Pokazati mora, da je vredna svojih prednikov, da je vredna ogromnih žrtev, ki jih je slovenski narod doprinesel za lepše življenje, za bratske odnose med vsemi ljudmi in narodi!

UŠINSKI

Kmet in medved

Spoprijateljila sta se kmet in medved in sklenila skupaj posejati repo.

Kmet je dejal:

»Meni, kar bo pod zemljo, a tebi, kar bo nad njo.«

Zrasla je repa. Vzel je kmet plodove, a liste pustil medvedu. Godrnjal je medved, pa si ni mogel pomagati.

Drugo leto reče kmet medvedu:

»Dajva, posejva spet skupaj.«

»Pa dajva! Samo da bo tokrat moje, kar je pod zemljo, a tvoje, kar je nad njo.«

»Velja,« popusti kmet, »naj bo po tvoje.« In sta posejala pšenico. Lepo je obrodila pšenica. Pobral je kmet klasje in slamo, a medvedu pustil korenine.

Samo — tokrat je bilo konec prijateljstva med medvedom in kmetom.

Prev. Ivan Minatti

Korenine

Dobrica Čosić

„Vidimo!“

Dolgo rdijo odprta usta.

„Uh, tako je majhen, pa bomo izgubili glave zanj!“ vzdihne glasno, v trenutni tišini, nekdo izmed kmetov.

Ačim se zazre vanj, držeč pečat v iztegnjeni in vzdignjeni roki. In vsi ga opletejo z očmi. Isti kmet pa kliče:

„Ačim, če veš, kaj je bog, pokaži kaj večjega, malo zajetnejše naj bo.“

„Saj je sodišče večje. Ne pustimo, da bi šli vanj!“

„Večji je od planine! Pečat je naša pravica...“ zastane Ačim, pa povzdigne glas: „Samo ko mi iztrgajo srce, mi ga lahko vzamejo.“ Še nekaj trenutkov podrži pečat in ga kaže, potem ga spravi nazaj v nedrje.

„In ko pomendrajno nas mrtev!“ zavpije Tola in kmetje ga pogledajo, pomolčijo, potem pa mu glasno pri-tegnejo.

„A vi, bratje, se ne dajte! Ne dajte narodne svobode in pravice...“ — pogled mu leti čez kopico kučem na vas: med brestí in slivami so zagazile v sneg debele in bele race s črnimi čopi in mirujejo, poslušajo ga, njegovi jeseni, visoki in uvrščeni kot četa vojakov, pa se sramujejo v jutranji megli. Pomolči in nadaljuje: „Srbiji je bog določil, da se upira. In če je tako, potem krepko! Ačim Katić vas ne bo izdal. Tega ni storil nikoli. Tudi zdaj ne bo —“ obmolkne, sapnik mu je pretrgan.

Zganje spodbode srčnost in zaduší strah. Da bi jim

pokazal, da jim je vsem enak, in da bi skríl roso v očeh, se Ačim spusti z občinskih stopnic, pomeša se v gručo in začne piti: pogoltniti mora žalost, in kmetov ne sme pustiti samih, da bi razmišljali.

„Očka Ačim, oče, ti si mi isto kot oče, gospodar, ko bi ne bilo tebe, bi jaz kradel, ti si moja in naša vrhovna oblast... Odkar obstaja moja hiša, uboga tvoja hiša. Moj ded je ubogal Vasilija, moj oče njega in tebe. Jaz pa tebe in Djordja. Razklal sem zvonove. Razbil sem jih. Tega si ni upal narediti v Prerovem nihče drug ko jaz. Reci, ali si je upal?“ Tola jokavo in pijano objame Ačima.

„Tudi mi vsi. Ne ubogaš samo ti Ačima. Vsi bomo popadali zanj. In on je moj vrstnik!“ — stavec zažene bakreno posodo, da se mehko zarine v sneg. Potem vrže kučmo nanj in zmerja naprej.

„Tola, zaigraj radikalsko!“ se domisli Ačim.

Tola stopi v sredino in zaigra radikalsko kolo. Prejšnjo nedeljo je bila Vukašinova svatba. Na njej vsi po vrsti njegovi, Ačimovi, sovražniki. Plesali so in se veselili njegove sramote in propada. Zdaj plešem jaz. Ačim začne kolo počasi, gosposko, s palico, obešeno na roko. Slika ustnice, meži, težko trga noge od zemlje, v stopalih ima celo Prerovo.

„Vi mladi nadaljujte,“ reče, ko se srce vse raztrese v razbijanju, stopi v občino, v kateri zgrbljen in zamišljen sedi sam župan Steva Čadjević.

„Ali gredo?“ vpraša tiho.

„Naj gredo!“ ga ošine Ačim zaničljivo in hkrati pomilovalno, sede zraven tršate blagajne, ki jo je prejšnje leto kupil v Beogradu in podaril občini.

Ljudje si bodo zapomnili njegova dejanja, in njegove besede bodo prenašali iz rodu v rod. Ime Ačima Katića bo živelo, dokler bo na svetu Prerovo in kmečko ljudstvo. Ne bo se umaknil, tudi če gre polk vojakov. Prav

pred nobeno silo se ne bo umaknil. Še danes bo Tošič sprevidel, da bitke z njim ni dobil, čeprav mu je ugrabil sina. Naj ve vsa Srbija. Pomnili ga bodo in spoštovali še bolj ko Adama Bogosavljevića. V očeh se mu je pod namrščenimi, kratkimi obrvmi vsa vas stisnila v gručo okoli votlega bresta, h kateremu so Turki nekoč privezovali brodove, ker je bil brest tedaj na bregu Morave, in pozneje konje, in še pozneje je Vasilije obesil Lazarja nanj, njegov sin pa je pod Milošem Obrenovićem tolkel Prerovčane s cerovimi mladikami po križu in zadnjici, in zdaj ta vas okoli votlega bresta pred občino složno poslušaja njega, Ačima, pripravljena, da gre tudi v smrt za njim. Dvajset let glasuje ljudstvo zanj, na shodih mu vzklika „živel“, na ramenih ga nosi po trgu. Gospodi in Obrenovićem nakljub je govoril v skupščini, da so pisali še dunajski listi, tresla se je vlada pred njegovo palico, in kralju Milanu je zabrusil v lice vse, kar misli, toda, čuti, ves razovor z žalostjo, da nikoli ni imel takega dne. Pa tudi če danes umre, naj umrem, sinova in ljudstvo! smrt bi bila lepa, tako lepa, da bi jo morali zapisati tudi v zgodovino in natisniti njegovo sliko v njej. Slika... on, v kmečki obleki, zajeten možak z rogovilasto brado, čez roko pa ima obešeno palico. Na telovniku se vidi srebrna verižica od ure. Nikomur ni treba prebrati imena pod sliko. Kakor hitro ga bodo videli, ga bodo takoj spoznali...

„Vojska se je ustavila kilometer od vasi. Čez dve sto jih je,“ reče Čadjević.

„Močnejši smo mi, Steva, tudi od polka vojakov.“ pospešeno srce ga vzdigne, da vstane.

„Morda niti niso namenjeni v Prerovo. Kmalu bo poldan. Naj gredo ljudje domov. Delo se zmerom najde. Če pa bo treba, jih lahko zberava.“

„Ti imaš polne hlače, pojdi domov!“ Ačim pokaže

Wolfgang Borchert:

Temotni trije kralji

(PREVEDEL JANKO MESSNER)

Samo 26 let (1921—1947) je živel Hamburgčan Wolfgang Borchert — knjigar, igralec in vojak (vpoklican l. 1941) na vzhodni fronti, kjer je bil hudo ranjen. Njegove izjave v pismih, ki so baje ogrožale Hitlerjevo državo samovoljnosti, so ga spravile za osem mesecev v vojaški zapor: hudo bolnega za zlatenico in difterijo. Obsodili so ga na smrt, nato ga poslali (z namenom, da se »izkaže«) na vzhodno fronto. Ker pa je bil le prebudo bolan, so ga končno kot nezmožnega odpustili. Tedaj je začel brati v hamburških kabaretih svoje pesmi, a kmalu so ga ponovno vtaknili v ječo, ker ni znal molčati. 1945. leta se je vrnil na ruševine Hamburga vročičen in str. Umrl je v Baslu, kamor so ga poslali prijatelji — na smrt bolnega —, da bi okrevale.

Dve leti sta ostali Wolfgangu Borchertu za pisanje in dejansko je pesnil kakor za stavo s smrtjo. Vsa njegova dela izvirajo motivno iz bede prezebajočih, gladovnih vojnih pobablencev, povratnikov in brezdomcev, preprosto tistih, ki jih je vojska, ta »kužna, bikovsko silna zver« iznekazila in pokovarila.

Taval je skozi temno predmestje. Hiše so štrlele odlomljene proti nebu. Lune ni bilo in tlak se je ustrašil poznega koraka. Pa je našel neko staro desko. Suval je vanjo z nogo, dokler da ni trhlo zaječala in se odbila od nje letva. Les je dišal trohljivo in sladko. Po temnem predmestju je taval nazaj. Zvezd ni bilo.

Ko je odprl duri (jokale so pri tem, duri), so se zastirale vanj bledosinje ženine oči.

Stopale so iz trudnega obraza. Njen dih je bel visel v sobi, tako mrzlo je bilo. Pri-pognil je koščeno koleno in lomil les. Les je vzdihoval. Potem je dišalo trohljivo in sladko vse naokrog. Podržal je košček lesa pod nos. Diši skoraj kakor potica, se je fiho zasmeljal. Ne, so dejale ženine oči, ne smej se. Glej, spi.

Mož je vtaknil sladka trhljiva drva v malo pločevinasto peč. Tedaj so vzplamnela in vrgla prgišče tople luči v sobo. Ta je osvetlila mičken okrogel obraz in se trenutek pomudila na njem. Obraz je bil šele eno uro star, toda imel je že vse, kar sodi k njemu: ušesa, nos, usta in oči. Oči so bile gotovo velike, to si lahko videl, čeprav so bile zaprte. Vendar usta so bila odprta in iz njih je tiho sopto. Nos in ušesa so bili rdeči. Živi, je pomislila mati. In mali obraz je spal.

Tu so še ovseni kosmiči, je dejal mož. Da, je odvrnila žena, to je dobro. Mrzlo je. Mož je segel še po nekaj sladkih mehkih drv. Tako, zdaj je dobila otroka in mora zmrzovati, je pomislil. Toda nikogar ni imel, ki bi ga zato mogel vsekati s pestjo v obraz. Ko je odprl vratca peči, je spet padlo prgišče luči na speči obraz. Žena je rekla fiho: glej, kakor svetniški sij, vidiš? Svetniški sij! je pomislil in ni imel nikogar, ki bi ga mogel vsekati s pestjo v obraz.

Potem so prišli neki ljudje pred duri. Videli smo luč, so dejali, v oknu. Sesti hočemo. Deset minut.

Imamo vendar otroka, jim je rekel mož. Tedaj niso rekli nič več, v sobo pa so le stopili, puhali meglo iz nosov in vzdigovali noge. Čisto tihi smo, so šepetali in vzdigovali noge. Potem jih je osvetlila luč. Trije so bili. V treh starih uniformah. Eden je držal škatlo iz lepenke, drugi vrečo. In tretji ni imel rok. Pozeble, je rekel, in držal kvišku dva štrclja. Potem se je obrnil tako,

Lakota, kakršno sem občutil doslej, je bila pač tista običajna lakota, ki je bila vzrok, da sem doma neprestano prosil kruha; a ta lakota je bila potolažena, ko sem pojedel skorjo ali dve. Zdaj pa me je lakota mučila, me delala jeznega in trma-slega.

Pri igri sem postajal manj živahen in prvič v življenju sem premišljeval, kaj se godi z menoj.

„Mama, lačen sem,“ sem potožil tega dne.

„Počakati moraš.“

„Ampak jaz bi rad jedel takoj.“

„Saj ni ničesar.“

„Zakaj ni?“

„Zato ker ni,“ je odgovorila.

„Jaz pa hočem jesti,“ sem rekel in začel jokati. Prenehala je z likanjem in me gledala s solzami v očeh ter vprašala:

„Kje je tvoj oče?“

Zmedeno sem pogledal. Saj res; mojega očeta ni bilo domov že mnogo dni in smel

da je približal možu žep plašča. Tobak je bil notri in tanek papir. Zavili so cigarete. A žena je dejala: Ne, otrok. Tedaj so stopili vsi štirje ven pred duri in njihove cigarete so bile štiri pike v noči. Eden je imel debelo povite noge. Vzel je kos lesa iz vreče. Osel, je dejal, sedem mesecev sem ga rezljal. Za otroka. To je rekel in ga dal možu. Kaj je z nogami? je vprašal mož. Voda, je dejal rezbar osla, zaradi gladu. In oni, tretji? je vprašal mož in otipaval v temi osla. Tretji se je tresel v uniformi: oh, nič, je zašušljal, to so samo živci. Človek se je pač preveč bal. Potem so pohodili cigarete in spet vstopili.

Vzdigovali so noge in gledali mali speči obraz. Tisti, ki se je tresel, je segel v škatlo iz lepenke, vzel dva rumena bonbona iz nje in rekel: Za ženo sta ta dva.

Žena je široko razprla blede sinje oči, ko je videla tri temotne nagnjene nad otroka. Bala se je. Toda otrok je uprl nožice proti njenim prsim in tako silno kriknil, da so trije temotni vzdignili noge in se splazili k durim. Tu so še enkrat pokimali, nato so odlezli v noč.

Mož je gledal za njimi. Čudni svetniki,

je dejal ženi. Potem je zaprl duri. Lepi svetniki so to, je mrmral in segel po ovsenih kosmičih. Vendar ni imel nobenega obraza za svojo pest.

A dete je kriknilo, je zašepetala žena, čisto glasno je kriknilo. Tedaj so odšli. Poglej no, kako živo je, je dejala ponosno. Obraz je odprl usta in zavekal.

Joče? je vprašal mož.

Ne, mislim, da se smeje, je odvrnila žena.

Skoraj kakor potica, je dejal mož in vahal les, kakor potica. Čisto sladko.

Saj je vendar božič nocoj, je dejala žena.

Da, božič, je zamrmrala in peč je izlila prgišče luči na mali speči obraz.

Zimska idila

Kako je svet postal enoličen.

Edina

belina

sta zemlja in oblačno nebo.

Kar samemu sebi postaneš mičen, ker spregleda spet oslepelo oko!

Vsakdanje

hlastanje

je onemoglo pod belim bremenom,

dobrih sanj

siplje nanj

Dolga noč s sladkim namenom ..

Val. Polanšek

Richard Wright:

Lakota

sem razgrajati, kolikor sem hotel. Čeprav nisem vedel, zakaj je odsoten, sem bil vesel, da ga ni, da bi kričal name. Ni mi pa prišlo na misel, da bomo zaradi njegove odsotnosti brez hrane.

„Ne vem,“ sem rekel.

„Kdo pa prinaša hrano domov?“ me je vprašala mati.

„Oče,“ sem rekel. „Vedno je on prinesel hrano.“

„No, in tvojega očeta zdaj ni tukaj,“ je rekla.

„Kje pa je?“

„Ne vem,“ je odgovorila.

„Ampak jaz sem lačen,“ sem zaječal.

„Počakati boš moral, da jaz dobim kako delo in nakupim hrane,“ mi je razložila.

... Končno je šla mati za kuharico. Vsak dan sva z bratom ob hlebcu kruha in loncu čaja ostala sama v stanovanju.

Nekega večera mi je mati rekla, da bom odslej moral hrano nakupovati jaz. Da bi mi pokazala, kako to gre, me je vzela s seboj v trgovino na vogalu ulice. Bil sem ponosen; samemu sebi sem se zdel odrasel.

Naslednjega popoldneva sem vzel košaro in šel proti trgovini. Na vogalu pa me je naenkrat zgrabila gruča fantov: podrli so me na tla, mi iztrgali košaro in vzeli denar. V paničnem strahu sem zdrvel domov. Zvečer sem povedal materi, kaj se je zgodilo. Ničesar ni rekla. Usedla se je in napisala novo naročilnico, mi še enkrat dala denar ter me ponovno poslala v špecerijsko trgovino. Splazil sem se po stopnicah in videl, da se prav isti fantje igrajo spodaj na cesti. Stekel sem nazaj v hišo.

„Tisti fantje so tam,“ sem rekel materi. „Pretepli me bodo.“

„Premagati moraš to,“ je rekla. „Kar pojdi zdaj!“

„Tako se bojim,“ sem rekel.

„Pojdi in ne zmeni se zanje,“ mi je svetovala.

Šel sem. Hitel sem po pločniku in vse bi dal, da bi me fantje pustili v miru. Ko sem jim prišel nasproti, je eden od njih zavpil:

„Glej ga!“

In še preden so me dosegli, sem se po-

gnal v beg proti domu. Toda ujeli so me. Vpil sem, brcal in se otepal; a zastoj: iztrgali so mi denar. Prijokal sem domov. Mati me je srečala pri vratih.

Pre — pre — tep — pli so m — me,“ sem lovil sapo. „Vz — vze — li so mi d — de — nar.“

Hotel sem steči po stopnicah, da bi bil na varnem v hiši.

„Ne smeš noter,“ mi je rekla mati. Kar okamenel sem in strmel vanjo.

„Za menoj bodo prišli,“ sem rekel.

„Ostani tu, kjer si,“ je ukazala v nespravljivem tonu. „Danes ti bom pokazala, da je treba vzdržati in se boriti.“

Stopila je v hišo; takoj se je vrnila z denarjem in novim listkom; imela pa je še dolgo, močno palico.

„Vzemi denar, listek in to palico,“ je rekla. „Pojdi v trgovino! Če ti bodo oni fantje še kaj hoteli, potem se bori z njimi!“

Moja mati mi je rekla, naj se borim; tega do zdaj še ni storila.

„Tako se bojim,“ sem potožil. „Pretepli me bodo.“

„Ne vrni se, dokler ne prineseš špecerijel. Če se vrneš domov brez blaga, boš tepen.“

Zaloputnila je vrata in zaslislal sem, da je obrnila ključ.

Tresel sem se od strahu. Sam sem bil med temi temnimi, sovražnimi ulicami in lopovi so prežali name. Izbirati sem mogel le med tem, da bom tepen ali doma ali na cesti. Jakaje sem računal: če bom tepen doma, se ne bom smel upirati, a zunaj imam možnost, da se borim in branim.

Krenil sem v smer proti fantom. Od strahu sem komaj dihal.

„Spet je tu,“ sem zaslislal.

Obkolili so me. V slepem strahu sem vih-tel s palico in čutil, kako je udarjala po glavah fantov, ki so ponehavali drug za drugim. Zavedal sem se, da se mi bodo maščevali, če popustim le za sekundo. Obračunal sem z njimi s solzami v očeh in s stisnjenimi zobmi in prav moj grozni strah je bil tisti, ki mi je pomagal, da sem v vsak udarec vložil prav vse svoje moči. Tolkel sem in tolkel.

Fantje so se s krikom razpršili, se držali za glave in skrajno osupli zijali vame. Niso še videli takega besa. Stal sem ves zasopel in jih izzival, naj se še bore. Ko niso hoteli, sem jo udrl za njimi, da so z vreščanjem zdrveli vsak v svoj dom.

Potem sem šel v trgovino. — Ko sem se vračal, sem držal palico pripravljeno, da jo takoj uporabim. Toda niti enega od teh fantov ni bilo na vidiku.

... S tem dnem sem si pridobil pravico do Memphiskih cest.

Moji naočniki

Zalostna vam je zgodba s temi naočniki. Minilo je že precej časa, kar se je pričela. Nekega dne sem meni nič tebi nič opazil, da ne vidim ravno najbolje. Stopil sem k zdravniku. »Kaj to pomeni?« sem vprašal. »Da ni mogoče kak trahom ali kaj takega?«

Pregledal me je in se začudil.

»Ničesar,« je rekel, »ne morem najti. Ampak — poskusite brati tele črke.«

Zamahoval je s paličico in mi kazal črke, jaz sem pa lepo počasi bral na glas kakor v osnovni šoli. Ko je prišel malo nižje, na manjše črke sem običal.

»Čakajte, doktor, naj stopim malo bliže.«

»A, to je tisto. Kratkovidni ste.«

In tako sem dobil naočnike.

Ti naočniki so vam zelo občutljiva reč. Kakor hitro padejo na tla, se razbijejo. In padajo neprestano, kakor nakljub. Nerodno jih je nositi, žulijo me in nihče me v njih ne pozna.

Začel sem torej nositi naočnike in že je vstal krik in vik.

»Glej ga,« so mi namigovali sosede, »dela se važnega. Intelektualca se gre, kaj?«

Zavoljo tega me je bridko stisnilo pri srcu. Takoj sem popravil naočnike v najnižji predal. Tako hodim spet brez njih in, seveda, ne vidim dobro. Vidim, recimo, da gre tam neki človek, vendar mu je glava nejasna, tako da pravzaprav ne vem, kdo je. Pa se mi približa in vzkligne: »Zdravo, kako da me od včeraj ne poznaš več?«

»Poznam,« zajecijam jaz, ampak kaj naj mu rečem? Menda ne bom vsakemu pripovedoval vsega od začetka. In takoj se je po vsej ulici razširila govorica:

»Nadut je,« govorijo. »Niti najboljših znancev ne pozdravlja. Zmerom čaka, da ga prvi pozdravite.«

Neprijetna reč, vidim, zopet se širijo ne vem kake govorice o meni. In tako sem začel pozdravljati vse po vrsti. Kakor hitro zagledam koga — takoj pozdravim.

Zopet se je vse razburilo. »Ta človek je,« pravijo, »kakor muha brez glave. Nekaj ni v redu pri njem. — Kaže, da mu manjka kak kolešček.«

In tudi žena se čudi, od kod neki poznam nenadoma toliko žensk. To ji kljub vsem pojasnilom ne gre v glavo.

Nič ne pomaga. Nekaj bo treba ukreniti. Mislim, da bo še najbolje, če bom zopet nosil naočnike. Za komentarje sosedov pa se ne bom več zmenil.

Veljko Klāsterka

